

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci.

Telefon

Pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nrul 1/a

INSERȚIUNILE

se primesc la adminti-
stratie.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Academia și războiul. Joi s'a ținut o sedință la Academia franceză, la care a participat și Poincaré, sosit în acest scop la Paris. Academia a protestat împotriva afirmărilor, că Franța și aliații săi sunt responsabili pentru marele război european. Afară de aceasta și-a exprimat admirarea pentru armatele, care luptă contra Germaniei și a Austro-Ungariei.

AVIZ.

Abonații restanțieri cărora li s'a sistat deja expediarea ziarului sunt rugați să-și achite restanțele. Cei ce doresc să continuăm a le trimite ziarul, binevoiască a ne trimite pe lângă restanțele ce li s'a comunicat și abonamentul anticipativ pe cel puțin 1 lună, fără de care plată nu se trimite nimănui ziarul.

Ne adresăm totodată și acelor prea stim. abonați, a căror abonament a expirat acum cu finea cvartalului, rugându-i, să nu uite a ne trimite abonamentul pe noul cvartal Octomvrie—Decemvrie, pentru ca și noi să le putem trimite ziarul fără întrerupere.

ADMINISTRAȚIA.

x „Borászati Lapok”, această cunoscută revistă de specialitate în Ungaria într'un articol intitulat „Oltványtelepek” aduce laude pe pieriei de ultoi de vie de pe Târnavă a lui Casari Frigyes, în Medias (Medgyes) și aduce mai multe fotografii. Cereti admirabilul și bobotatul preț curent al acestei firme, care vi se trimite gratis și franco.

AVIZ.

Spre orientarea publicului din România, referiv la abonamentele cu cari vor să ne onoreze, la achitarea lor etc., facem cunoscut, că, pentru a înlesni raporturile, d. ing. GR. DAVIDA, din București, str. Rumeoară 23, este reprezentantul nostru administrativ, dispunând pentru întreaga țară de o organizație excelentă pentru care și asumă toată răspunderea.

DIRECȚIUNEA.

Legenda și Istoria

De Dr. Aurel Lazar,

avocat, membru al comitetului național.

Legendele politice aparțin celui mai primedios gen literar. Ele cuprind ceva sămănță de adevăr istoric, din care însă nu răsare adevărul, ci cel mult o față morgână, pe care o tot alungăm, rătăcind pe cărări laterale, până când ne obosim, iar rezultatul nu e decât oboseală și resemnare. Și, pentruca înfrângerea să fie deplină, ni se mai aruncă și în față: „căci, doar a fost o simplă legendă politică și azi numai copiii mai cred în basme”. Bine a făcut d. Octavian Goga, că ne-a dat articolul „O legendă distrusă”. Comunicatul oficial a lui Pester Lloyd ar fi scăpat nebăgat în seamă și necetit de obștea românească, sau în cel mai bun caz, cetit fiind, ar fi avut simplul efectul unui *buletin medical*: bolnavul a avut mari ferbințeli, dar consiliul medical dându-i o dosă mai puternică de chinină, l'a salvat, și acum printr'un tratament conștiințios se speră însănătoșarea lui.

Obștea românească însă are trebuință de un medic cinstit și conștient, care să-i înalțe și să-i oțelească sufletul.

Chinina lui P. Lloyd produce un efect neplăcut nu în urechi, ci în suflete, prin faptul, că voiește să tămăduiască pe bietul bolnav cu rămășițe și sfărmituri de milă, promițându-i sprijinul „în cultivarea și promovarea practic importantă a intereselor și dorințelor vrednice a fi luate în seamă ale Românilor din patrie...”

Sub impresia acestui comunicat aseamăn cei trei articoli din „Românul”: „Indiile și Ar-

dealul”, „Noue inițiative politice” și „O legendă distrusă”.

Și reinvie în sufletul meu evenimentele istoriei și admir cursul acela firesc și legătura logică, care se manifestă în desfășurarea evenimentelor. Admir darul de-a vedea în viitor al bărbaților mari din vremile trecute, cari au prevăzut evenimentele de astăzi.

Față cu legendele politice adevărul, puterea și nădejdea de mai bine o aflăm în istorie.

Se spune, că Englezii în fiecare Duminică cetesc în familie câte un pasagiu din sf. Scriptură. Noi încă n'am ajuns la repausul duminical; noi trebuie să cetim încă cartea cea mare a istoriei neamurilor, dar mai ales istoria nașunii noastre

Cunoștința istoriei ne ferește de greșeli, ne trezește din indiferentism dându-ne calmitatea judecării, arătându-ne calea ce trebuie să urmăm. Nu e destul, să accentuăm numai, că trăim zile istorice, nu e destul, ca noi cei de-acasă să așteptăm, ca soldații noștri să făurească cu arma cea mai nouă epocă istorică, ci trebuie ca la puterea brațelor lor, la vitejia inimei lor noi să adaugem cunoștințele minții noastre, pregătind astfel pacea sigură și binefăcătoare.

În munca aceasta factorul cel mai puternic este istoria.

Desvoltarea neamului nostru în trecut și-a

† Alexandru Bogdan.

Opt ani nu-a fost profesor Alexandru Bogdan, și acum abia simt câte linii sufletești sunt ase între mine și El. Eu am fost unul dintre slavii, dintre cuceriții glasului său. Cu coborârea sa în mormântul dela Zuzina îmi reinvie câte amintirile câte mă leagă de El, și personalitatea Lui mi-e atât de lămurită... Mi-aduc în minte de definițiile lapidare pe cari le dădea încărui subiect, — aș putea zice că *vorbia în definiții* — dar ne scăpau minții tocmai fiindcă erau prea concise, și fiindcă nu revenea asupra, nu repeta, — era scump la glas. Dacă simțea o oboseală în glas, ieșea din clasă înainte de cheierea orei, ori nu se prezenta la prelegeri, virtutea unui profesor gimnazial consistă în a risipi nepuizabilă de voce, timp de 5 ore pe zi, iar profesorul Bogdan nu risca această virtute. Simpatiile le împărția elevilor îndrăgindu-i, cu voință tare, cu o fire cât mai lămurită și cu minte cât mai repede susceptibilă pentru definițiile sale. Timizii îi erau insuportabili, — struică reclamau o nouă explicație, deci nu-i scăpau vocea...

Profesorul Al. Bogdan se înstăpânise pe un câmp de cunoștințe din domeniul criticii literare. Subtilele analize critice pe cari le fă-

cea înaintea liceenilor, dacă L-ar fi cruțat soarta fatală, probabil ar fi văzut lumina tiparului în volume—manuale de școală și vre-un volum de sinteză pentru marele public de o neprețuită valoare. Studiile publicate până acum se caracterizează printr'un simț critic de o neobișnuită ascuțime, printr'o robustă construcție de fraze și printr'o muzicalitate... ca cea a glasului Său. Scrisul I era extrem de cugetat, de logic, de șlefuit, de aceea e adesea lipsit de frăgezime și spontaneitate.

Presă românească este lipsită acum de valoroasa colaborație a profesorului de limba românească. Articole din diferite domenii de gândire tradau pe omul de temeinică și genuină cultură românească. Dar pare că niciodată n'a intrupat atâta inteligență scripitoare ca în articolul „Desrobitor de neam” scris din prilejul jubileului de 40 de ani al dlui N. Iorga... cel mai frumos articol scris la acea sărbătoare.

Poate cu puțin înainte de a lua parte în campanie a scris în *Gazeta Transilvaniei* acel foileton plin de revoltă împotriva publicației dlui Paukerow din Pesta: „Când joci teatru românesc în Țara Ungurească”. Din tot ce a scris defunctul profesor, poate, nimic n'a fost atât de injust ca acel foileton. Pentrucă oricine trebuie să recunoască adevărul că fără energia dlui Paukerow n'ar fi fost asigurat trimful turneului

Antonescu. Ovrei ca d-nii Paukerow și Adrian Corbul, cu mentalitate românească, desăvârșit asimilați, gazetari de întâia valoare, cu bogată, mlădioasă și neaoșe frază românească, sunt adevărați fermenti, indispensabili cel puțin în timpuri de trecere ca cele pe cari le trăim. Alexandru Bogdan însă nu admitea nici o colaborație a unui element străin la solidificarea culturii românești. Era intransigent și scrisul său militant era o importantă valoare educativă, edificatoare de suflete.

„Avec son bel equilibre d'homme laborieux et sain” — perfect se potrivește fraza lui Zola — Alexandru Bogdan n'a fost numai un cititor pasionat și critic, ci a săvârșit și o meticuloasă muncă de controlor și îndreptător în ogorul negrijit al scrisului românesc.

Cu un zimbet discret care-i ilumina fizionomia profesorul spunea că fiecare scriitor român își are ortografia sa proprie, „Ca la noi — la nimeni”. Călăuzit de justul său simț al limbii și de muzicalitatea glasului a început într'o bună dimineață să refacă, să reconstruiască ortografia românească, urmând ca principiu conducător purul fonetism. O vastă experiență a închis în regulile ortografice pe cari le-a învrednicit de o destul de largă publicitate, întâi de pe catedră, apoi în *Românul*, și mai în urmă în o broșură publicată de Casa Școalelor. Se pare, însă, că o adâncă muțenie străjuiește în jurul a-

urmat cursul ei firesc, care n'a putut fi oprit, ci cel mult împiedecat pe câțva timp.

O adevărată, în mod convingător constatărea articolului „Indiile și Ardealul”.

Istoria ne învață, că neamurile nu-și primesc drepturile din bunăvoința bărbaților de stat și nu aceștia sunt chemați să stabilească ce fel de drepturi și postulate au să satisfacă.

De învățăturile lui „P. Lloyd” nu avem nevoie. Noi ne-am împlinit datorințele și ni le vom împlini în toate direcțiunile și în viitor. Fără voie îmi vin însă în minte cuvintele baronului *Kemény Sigismund* din broșura „*Még egy szó a forradalom után*” (Încă un cuvânt după revoluție):

„Totul atârnă dela orânduirea înțeleaptă a forțelor statului. Regularea cuminte însă e mult ușorată acolo, unde nu-i de lipsă o improvizare, ci numai o revizuire a bazelor istorice. Puțini bărbați de stat englezi ar fi putut alcătui o astfel de constituție pe care veacuri de-a rândul să poată zace statul britanic fără zguduiri; s'au găsit însă destui, cari prin reformarea celei existente și când a fost lipsă, prin străformarea ei radicală, să ajungă la un asemenea rezultat. Talentul știe să corecteze, dar chiar și geniul nu totdeauna va putea creia construcția de drept public pe seama națiunilor. Iar noi nu avem lipsă să întrebuițăm forțe sau să amăgim, pentru a fi înțeleși”.

Cuvinte adevărate! Durere însă, că dela 1852, când a apărut cartea aceasta, — în care și noi Români găsim multe învățăminte de folos, dar mai ales bărbații de stat în activitate — a trecut peste o jumătate de veac, și rânduirea înțeleaptă a forțelor statului încă n'a urmat.

A urmat însă lupta între rasele germană și slavă, tratată amănunțit de *Kemény* în opul său citat. Războiul titanic iată s'a încins înainte de a se fi găsit intermediatorul necesar recomandat de *Kemény*, și înainte ca acest „intermediator” să se fi pregătit pentru acest rol al său, așa, după cum scrie el: „Dacă cheia situației nu o veți căuta prin patimi, prin dorințe vagi și prin visuri deșerte, ci prin chibzuială, studiu și experiență; dacă spiritului libertății îi veți înălța altar și cultul lui nu-l veți jertfi pentru speranțe vremelnice, și în același timp veți fi mai vigilenți decum ați

fost până acum în — demascarea ideilor de false libertate și mai neîncredători față cu fabricanții faimoși de proiecte pentru fericirea popoarelor. Dacă la voi dragostea de libertate se logodește cu ura pentru neînfrânare: deja prin această curățire sufletească, orizontul viitorului patriei începe a se lumina și a se înseni. Dacă naționalitatea o socotiți mai presus de bunurile efemere, dar în același timp vă arătați mai accesibili decât până acum pentru înțelegerea sentimentelor similare ale altor națiuni; dacă — cum spusei — veți fi deopotrivă zeloși și toleranți întru înălțarea limbei, prin această nobilitare proprie a voastră, ați descoperit cheia armoniei intereselor. Pentru că pe cine dintre noi să-l surprindă, că toate schimbările ce s'au manifestat ori s'au dezvoltat în scene revoluționare în privința sentimentelor, a năzuințelor politice, și a concepțiilor bune a rasei, se atribuie de-a dreptul reacțiunii deșteptate pe urma furiei răspândirii limbei ungurești. Pentru că a fost firesc că cei de limbi străine, mai cu seamă dacă au fost de lege răsăriteană, au rămas consternați văzând că numele maghiarizate ale copiilor nu sunt acelea, la care ei țineau, parte din tradiție familiară, parte din cinstea față de sfinții patroni și mucenici”

Repet, toate acestea br. *Kemény* le-a scris în 1852! Așa scria pe atunci vestitul politician maghiar care — ce e drept în multe privințe a greșit în judecarea relațiilor noastre — dar și-a dat silința să se ocupe cu sinceră „bunăvoință” și în interesul bineprițit al statului cu chestiunea aceasta.

Articolul „*Noue inițiative politice*” ne prezintă faptul surprinzător, că Nemții în Posen au ascultat de sfaturile bărbaților de stat de calibrul brului *Kemény*.

De câte ori noi Români ne plângeam, presa și știința de stat ungurească ne întâmpina cu Posenul. Acuma tace cronică. Sau poate și știrile din Posen sunt o legendă politică?...

Luăm la cunoștință dispariția legendei, a cărei născocire ne atribuie „*Pester Lloyd*”. Pentru că o legendă nici nu merită o mai bună soartă.

În Posen însă se pregătește istoria, — iar noi așteptăm cu inima liniștită și cu nădej-

dea neînfrântă. Deoarece toate atârnă de „orânduirea” înțeleaptă a forțelor statului”.

Națiunea română zi de zi dă dovezi strălucite, că știe să moară pentru patrie! Moartea aceasta — simbolul măreț al dragostei — trebuie să-i aducă dreptul, de a și trăi pentru țară. Pentru că, dragostea este mai tare, decât orice...

Războiul.

Rușii bătuți la San.

Budapesta. — Oficial. — Pe câmpul de războiu dela nord și ieri au decurs operațiunile noastre după planul stabilit, fără ca inamicul să ne fi neliniștit câtus de puțin. Spre sud de gura râului *Wyslock* trupele noastre i-au bătut pe Rușii așezați pe malul de sud al *Sanului*, scoțându-i din toate pozițiile. Aci am prins mai mult de o mie Ruși, cucerind și mitraliere. Deasemenea și pe valea *Strij-ului* nu a fost capabil inamicul să reziste atacurilor noastre. O secție de mitraliere și alt material de războiu a ajuns în posesiunea noastră. — Gen. major *Höfer*, locțiitorul șefului statului major. (Bir. de presă al min. de interne).

Respingerea aliaților la Nieuport.

Berlin. — Oficial. — Cartierul principal german anunță: Ieri trupele belgiene, sprijinite de Englezi și Francezi, au încercat o ieseire vehementă peste *Nieuport*, între mare și teritoriul inundat. I-am respins fără nici o greutate. La *Vores* și spre sud-vest de *Lille*, precum și spre sud de *Berryanbac*, în *Argonnes* și *Vozezi*, atacul nostru a înaintat. Pe câmpul de luptă dela răsărit nimic mai însemnat nu s'a întâmplat. (Bir. de presă al min. de interne).

Ypern, Arras și Soissons.

Berlin. — Atacul trupelor germane se îndreaptă asupra celor trei puncte, unde se vor da lupte decisive: la *Ypern* trupele engleze sunt respinse până la mare, la *Arras* Germanii tind să impresureze aripa stângă a Francezilor, la *Soissons* se dau lupte violente pentru posesiunea văii *Aisne*, întărindu-se trupele germane din zi în zi.

Asupra neutralității României.

Roma. — „*Gazetta del Popolo*” scrie: — În România mișcarea războinică s'a domolit. Manifestațiile pentru războiu și în favoarea triplei înțelegeri au încetat. Se poate că prelungirea aceasta nehotărâtă a luptelor a

cestei silinți îndelungate, deși e atât de clar că normele ortografice ale Academiei române scapă atâtea nuanțe ale limbei. Viitorul probabil e al fonetismului pur...

Profesorul *Alexandru Bogdan* a fost un sbiciuitor agil al slăbiciunilor din viața publică românească, unul dintre anteluptătorii unei culturi naționale solide și unitare. Dacă n'a izbutit să înlăture în parte cel puțin din răul de care era îngrijat prin îndrăsnețele sale atitudini, — cum n'au izbutit nici alți îndrăsneți — este explicabil din cauza rezistenței mediului. Ori decăteori s'ar spune că o cultură se întemeiază prin elementele sale intrinsece (literatură, arte etc.) totdeauna s'ar putea argumenta că mai degrabă o cultură nu-i posibilă peste tot între împrejurări politice maștere. Întâiu trebuiesc trase cadrele politice. Fără aceste, inteligențe de acțiuni mari se risipesc fără rod, temeierile unei culturi nu pot fi așezate...

În nădejdea unei regenerări politice, a proclamării autonomiei naționale, soldații români își varsă sângele cu nemiluita pe la hotarele monarhiei, cu o abnegație și cu un elan sufletec fără egal, în frunte cu ofițerii lor consăngeni. Moarte de erou a murit profesorul *Alexandru Bogdan* care va fi sguduț în atâtea rânduri inimile soldaților cu glasul său de metal.

Să dea Dumnezeu ca enormele jertfe de sânge, în cumpăna dreptății politice pe care sunt

chemați s'o facă ceice îngrijesc de destinele monarhiei, să aibă drept contrafond proclamarea autonomiei naționale românești. Români regatului ungar numai astfel vor putea fi consolăți în negrăita lor durere după scumpele jertfe de sânge pe cari le-au prestat.

Eroule dela *Zumina*, cei cari te-au cunoscut se închină sufletului tău, și adastă sosirea timpului de răsplată pentru sângele Tău și al nenumăraților eroi anonimi dintr'un neam cu tine. Nimic altceva nu-i poate consola...

I. Clopoțel.

Insemnări

despre Anuarele institutelor noastre de învățământ pe anul școlar 1913-1914.

(Stărsit).

Scoala normală (preparandii).

1. *Scoala normală din Sibiu.* În fruntea anuarului acestei școale d. prof. Dr. *Silviu Dragomir* publică studiul: „*Relațiile bisericesti ale Românilor din Ardeal cu Rusia în veacul XVIII*”, cu un adaos documentar de trei documente, care este a se considera ca un fragment dintr'o lucrare mai vastă a dsale despre luptele religioase ale sbuciumatului veac al XVIII-lea. D. Dr. S. *Dragomir*, cunoscând limbile slave, utilizează în scrierile sale istorice și izvoarele slave, până acum puțin cunoscute în istoriografia noastră. Acesta este un merit al dsale incontestabil. Merită asemenea recuno-

ștință cercetările făcute de dsa în diferitele arhive rusești. Dar tot atât de adevărat este, că dsa e cam pripit în concluzii, temerar în afirmații, ba pe alocurea — când e vorba de Unire, de catolicism și de curtea împărătească din Viena — e de-a dreptul agresiv, ceea ce, natural, strică mult seninătății și obiectivității istorice. Dsa se entuziasmează, de pildă, pentru plângerea scrisă „într'un frumos stil” a călugărului *Nicodim*, în care acesta zice că ar vrea să intre de viu în mormânt că nu mai poate răbda pedepsele ce vin „dela popii cei uniți” și dela domni țării, iar într'o notă prizărită sub pagina 35 dsa afirmă despre cea mai monumentală lucrare a lui *Augustin Bunea*, *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici* că este a se folosi cu rezerve, fiindcă n'ar face critica izvoarelor tendențioase. Ei bine, chiar dsa cade în păcatul ce i-l atribuie regretatului *Bunea*, fiindcă dsa ia de bani buni toate vorbele *Visarionilor* și celorlalți emisari sârbi cari veneau de tulburau pacea și buna înțelegere dintre Români. Credem că nu e bine să zgândăre d. *Dragomir* confesionalismul în felul acesta și mai credem că nu se cuvine a vorbi despre Casa de Habsburg că făcea „represalii implacabile”, ori făcea „promisiuni, ce nu se țineau”, ori că rescriptul împărătesc al *Mariei Terezia* din 18 Mai 1745 ar da „o probă incontestabilă” de echivocitate. Tonul acesta e cu totul neobișnuit în istoriografia ardeleană.

2. *Scoala normală din Caransebeș.* În anuarul acestei școale d. prof. *George Noaghea* scrie despre marele pedagog *Pestalozzi*, pe baza a două izvoare germane și alte două române, respective traduse în românește. După ce schițează biografia marelui pedagog, se ocupă de activitatea lui pedagogică, resumând conținutul

polit inflăcărarea patriotică de mai deunăzi. Altmăi că peste câteva zile se va ținea la București un al doilea consiliu de coroană sub prezidenția noului rege și credem că într'insul se va confirma neutralitatea României, nu ca o atitudine de renunțare, ci ca o atitudine de respectativă. (A. T. I.)

Germanii trebuie să părăsească Hong-Kong.

După o telegramă din Hong-Kong către jurnalele berlineze, Germanii trebuie să părăsească insula în termen de 8 zile. 400 de Germani sunt în cazul acesta.

(Hong-Kong este o insulă britanică pe coasta sud-vestică a Chinei. — N. Ped.)

Năzuințele Slavilor asupra Adriaticii.

Roma. — Ziarul „Resto del Carlino”, publică un interesant articol prin care se lămuresc năzuințele hrănite de popoarele jugo-slave asupra Adriaticii. Rezumatul articolului este următorul: Sârbii, în visul lor de mărire, nu se mărginesc numai la țărmlul Dalmației: ei urivesc și mai departe: la Pola și la Trieste, și sunt considerate ca orașe croate sau slave. Într'un ziar din Londra „The Outlook” secretarul instituției „Narodna Ujedinie” a publicat un articol spre a arăta că nu numai Albania și Dalmația, dar și Istria cu Fiume și Trieste vor urma să fie intrupate la ținuturile slave de Slavii din sudul Europei. Triestul italian ar fi ca și o rană mereu deschisă în inima populației slave din Istria. Noui lupte, noi războaie ar urma pentru cucerirea Triestului.

Această teză a fost susținută și de d. Nelescoff în „Nowoje Wremja” care este organul oficial al guvernului rusesc.

Ocuparea Valonei de către Italia reprezintă deci un fel de potecă înscrisă asupra noilor destine ale Adriaticii, spre a ne asigura deplina noastră libertate pe Marea aceasta. (A. T. I.)

RUSIA AMENINȚĂ BULGARIA.

București. — Ziarul oficios rus dela Moscova „Obes Moscovo” publică în ultimul său număr o amenințare la adresa Bulgariei. Astfel ziarul spune că dacă Bulgaria va încerca să atace Serbia, Rusia se va vedea silită să hotărască împărțirea ei între România, Grecia și Serbia.

Desmintire.

București. — Legațiunea austro-ungară a trimis ziarelor următorul comunicat:

Știrea Agenției Westnik despre zdrobirea dintelii 38 de honvezi este o născocire.

Este adevărat că câțiva generali din armata

austro-ungară au fost scoși din front, dar aceasta din cauza stărei sănătății lor. Șeful statului major al armatei austro-ungare Conrad von Hotzendorf se bucură acum ca și în trecut de întreaga încredere a împăratului și a armatei, dat fiind că numai grație calităților acestui general armata austro-ungară a putut să aibă importante victorii.

Acțiunea flotei turcești în Marea Neagră.

București. — Știrile date de telegrame relativ la acțiunea flotei turcești în Marea Neagră au fost confirmate guvernului român de o telegramă primită dela d. C. Diamandy, ministrul României la Petersburg.

D. C. Manu, ministrul României la Constantinopol, a confirmat pe de altă parte printr'o telegramă primită ieri dimineață de d. Emil Porumbaru ministru de externe. rechemarea ambasadorului Rusiei la Constantinopol.

Turcii îi resping pe Ruși.

Constantinopol. — Dela cartierul principal se anunță oficial: Rușii își fortifică pozițiile dela graniță, dar din zona Isham i-am respins deplin. Spiritul și moralul trupelor noastre e excelent. După știrile mai recente la bombardarea forturilor dela intrarea în Dardanele au luat parte cuirasatele engleze Inflexible, Indefatigable, Gloucester, Defence și un alt crucișător, precum și cuirasatele franceze Republique și Bouvet, două crucișătoare și 8 torpiloare franceze. Vasele dușmane au dat 240 de împușcături, dar nu le-a reușit să facă vre-o pagubă mai simțitoare. Forturile noastre au dat vre-o 10 împușcături, un glonț de tun a nimerit un cuirasat englez.

Comandanți germani în Turcia.

Roma. — Times e informat că colonelul german De Veir a fost numit comandant peste Dardanele, iar generalul Liman von Sanders comandant al armatei otomane.

Comunicat francez.

Paris. — Pe frontul Nieuport—Dixmuiden nu e nimic nou. Germanii continuă atacurile violente în întreg ținutul Ypers. Am rezistat tuturor atacurilor și am avansat puțin spre nord și apus dela Ypres. În zorile dimineții forțele dușmane ce au sosit dela Lys, au încercat să ocupe Ouebak și Messine, dar noi pornind o contraofensivă, seara amândouă orașele au fost încă în posesiunea noastră. Pe celelalte fronturi au avut loc Mercuri, dueluri violente între baterii, încercând dușmanul contraatacuri cu scop ca să recâștige ținutul în care ne-am menținut în zilele din urmă. Lupta e foarte violentă, dar dușmanului nu i-a reușit să înainteze.

Scufundarea unui crucișător german.

Berlin. — Se anunță oficial: Crucișătorul mare „York” s'a lovit în 4 c., înainte de amiază de una dintre minele cari închid portul Jade, și s'a scufundat. Până acum au fost salvați 382 matrozi, adică mai mult de jumătate din întreg personalul crucișătorului. Lucrările de salvare au fost îngreunate de ceața deasă.

Atitudinea Bulgariei.

București. — Ministrul Bulgariei la București, d. Radeff, a avut Marti o lungă conferință cu d. prim-ministru I. Brătianu. D. Radeff a comunicat dlui Brătianu hotărârea Bulgariei de-a rămâne neutră.

O telegramă din Sofia, sosită aici anunță. că primul-ministru Radoslavoff a primit ieri pe reprezentanții puterilor triplei înțelegeri precum și pe acei ai Serbiei și Greciei, cari l'au întrebat asupra viitoarei atitudini a guvernului bulgar.

D. Radoslavoff a răspuns că atitudinea Bulgariei rămâne neschimbată.

Ziarul semioficios „Independance Roumaine” face următoarea constatare:

„Altmăi că în urma conflictului turco-rus Bulgaria a reînnoit față de cea mai mare parte a cancelarilor europene, asigurarea strictei neutralități.”

Această atitudine atât de corectă a regelui vecin a produs preutindenii cea mai bună impresie”.

Sofia. — Agenția telegrafică bulgară comunică: Primul ministru Radoslavoff i-a convocat pe conducătorii partidelor opoziționale și le-a făcut cunoscut atitudinea care o va lua Bulgaria în actualele împrejurări. Conducătorii opoziției s'au întrunit apoi într'un consiliu și după terminarea acestuia au declarat reprezentanților presei că după declarațiile primului ministru Bulgaria va păstra în actualele împrejurări o neutralitate strictă și loială.

Infrângerea Rușilor în Bucovina.

Cernăuți. — În vreme ce trupele noastre îi urmăresc pe Ruși la Kielce, spre nordost dela Kutu, o altă coloană a armatei noastre îi fugăresc pe Ruși la Sinatyn. Lângă Prut n'a avut loc nici un eveniment mai nou. Trupele noastre stau nemiscate față în față cu dușmanul ce s'a așezat de partea cealaltă a râului. Trupele noastre ce înaintează spre Cucurul-mic au împrăștiat forțele dușmane, cari nu se mai gândeau numai la fugă. În fuga lor, Rușii au avut 300 morți, 900 răniți și au pierdut 250 prizonieri.

Țarul nu vrea pace.

Berlin. — Din Amsterdam se telegrafiază: După știrile sosite din Petrograd, comercianții din Moscova au trimis o telegramă omagială țarului. Domnitorul Rusiei a răspuns la această telegramă exprimându-și dorința că nu va încheia pace, până ce Rușii nu vor fi în inima Germaniei.

— Nu trebuie să vă temeți — a scris țarul — că vom încheia pace, înainte de a-i fi nimicit deplin pe amândoi dușmanii.

Tripla antantă vrea să ocupe San Giovanni di Medua.

Constantinopol. — „Osmanischer Lloyd” publică din sursă autorizată: Rusia, Anglia și Franța s'au adresat guvernului italian cu rugărea ca să se învoiască la ocuparea temporară cu trupe de marină a portului San Giovanni di Medua. Se vestește că guvernul italian ar fi răspuns, că nu poate să se declare, deoarece trebuie mai întâi să studieze temeinic această chestie în raport cu chestia Adriaticii și a hotărârilor luate la Londra.

Diferite.

Berlin. — Enver pașa răspunzând la telegrama de felicitare a moștenitorului de tron german își exprimă speranța că Turcia împreună cu armata împăratului Wilhelm va învinge pe toți dușmanii. — Armata turcească concentrată e de un sfert de milion.

operelor mai însemnate și citând și unele maxime pedagogice din operele sale. Îndeosebi norocoasă ni se pare dezvoltarea ideilor și principiilor cari l'au călăuzit pe Pestalozzi în întreaga activitatea sa pedagogică (1. iubire de elevi; 2. intuiție; 3. activitate din partea elevului; 4. întrebări scurte și vioaie, nu explicații lungi și oboșitoare etc. etc., pe cari toate le apreciază d. Noaghea foarte just). Mă surprinde însă faptul, că sunt luate fără de nici o observație procedurile lui Pestalozzi și a tovarășilor săi dela Yverdon, cari nu admittau emulația, ci, precum zice și d. Noaghea, tot ce se lucra, se lucra din datorință. — Ei bine, emulația necum să poată fi desconsiderată, trebuie din contră cât se poate cultivată. Emulația nobilă, bine înțeles, fiindcă ea, bine îndrumată, poate produce adevărate minuni. În vechea Eladă pe un teritor foarte mic și locuit de un număr infim de oameni, grație spiritului de nobilă emulație ce domina acolo, s'au ivit poezii, artiștii și cunosătorii cei mai numeroși și mai valoroși ai anticității (Sofocle, Euripide, Rheidios, Socrat, Plato, Aristotel etc.). — Tot așa și cu datorința. Natural că trebuie dezvoltată conștiințiozitatea în împlinirea datorințelor, dar nu e permis a exagera, cum au exagerat și exagerază încă atâția pedagogi germani. Datorința nu poate fi un idol, căruia să te închini fără rezon. Atunci la ce ni-e dată mintea? Să tocă numai și să se supună fără nici o vorbă, când „datorința” îi poruncește: „tu trebuie să faci!”? „Trebuie”? Dar pentru ce? Tu, ca ființă inteligentă, trebuie să-ți dai seama, pentru ce? Asta a fost și greșeala lui Kant.

Remarcabil este, din viața internă a institutului, că în secția teologică a institutului din Caransebeș s'a înființat pe seama fiecărui curs câte un fond de excursiune.

3. Școala normală din Arad a îndurat în cursul anului școlar trecut pierderea cea mai mare prin moartea distinsului nostru pedagog Dr. Petru Pipos. Că cine a fost acest cărturar sihastru o știm toți Români cu carte cari s'au luminat din scrierile lui pedagogice (Metodica, Didactica, Istoria pedagogiei și Psihologia), dar o știu mai cu seamă elevii lui nemijlociți cari au avut fericirea să stea sub fermecătoarea înrăurire a personalității sale. Ne provocăm, în această privință, la frumoasele pagini comemorative scrise de elevii și cunoscuții săi cu prilejul tristei sale morți. Mai induioșătoare și mai evocative sunt însă cele scrise de Precuvioșia Sa părintele Roman R. Ciorogariu despre acest fost coleg și prieten al său. Precuvioșia Sa a făcut un frumos act de pietate față de memoria distinsului pedagog strângând tot ce se referă la viața și activitatea lui în acest anuar și publicând totodată și magistralele sale conferențe despre Rein și Rousseau. Așa trebuie comemorați marii noștri morți!

În sfârșit cer scuze, dacă în însemnările acestea ale mele voi fi omis vre-un lucru mai important din viața instinctelor noastre de învățământ. Intenționat n'am omis nimica. La toate momentele, natural, nu m'am putut extinde, căci și așa e destul de lung firul acestor însemnări. Cetitorul nepreocupat a putut observa, cred, că ceea ce am scris, am scris din convingere adevărată și din curată iubire de adevăr.

Beiuș, Octomvrie 1914.

I. Georgescu.

Constanța. — Consiliul de război maritim a confiscat în port 36 vapoare franceze, 8 rusești și un vapor belgian.

Calais. — Armata engleză a suferit pierderi mari. În unele locuri trupele engleze sunt reduse la un sfert din ce au fost. Germanii mai vărtos îi atacă pe Englezi, nimicindu-i fără milă.

Roma. — Crucșetorul „Emden” de pe Oceanul Indic a scufundat din nou două vapoare engleze.

Londra. — Se anunță oficial: Anglia se consideră în stare de război cu Turcia.

De pe câmpul de război.

Mult st. dle redactor,

Regimentul de glogași nr. 32, care acum la sfârșitul lui Octombrie a împlinit a treia lună pe câmpul de război, pot spune, cu drept cuvânt, în lupte continue în Slavonia, sub conducerea dlor ofițeri M. Sirlincan, dir. executiv la „Speranța” în Borgo-Prund și V. Gael, avocat în Ciachi-Gârbău, am mers în comuna apropiată la o rugăciune comună.

Sub scutul gloanțelor de pușcă ne-am retras la marginea satului sub niște goruni seculari. Aci erau dnl ofițeri cu învățătorii glogași G. Avram, C. Henciu și D. Persecă. Cantorii și glogașii cântăreți au cântat utrenia. La sfârșit am rostit cu toții „Tatăl nostru”, apoi am plecat la locurile noastre, voioși că după atâta amar de vreme am putut auzi sf. cântări românești pe pământul Slavoniei, deoarece întrunirile fiind oprite nu se ține nici s. slujbe, deci nu se trag nici clopotele. Inșă noi la rugăciunea noastră am avut glasul tinerilor.

Glogașul.

II.

Nevesinje. (Herzegovina), Res. spital.

Onorată redacție,

În 19 Oct. n., după amiază la ora 4 am primit primul exemplar gratuit din „Românul”. Nu vă putem descrie bucuria ce ne-a pricinuit-o acest număr la primire.

Toți Românii din camera nr. 3, în număr de 10, ne-am strâns la un loc, iar unul din noi a cetit numărul sosit, pe care atât de mult l'am așteptat. Cu gurile deschise l'am ascultat toți până în capăt. În decursul cetirii ne-au podidit pe toți lacrimile și plângeam ca niște copii pe întemeietorul regelui român. Am exclamat cu toții un „Dzeu să-l ierte!”

Mulțumim din adâncul inimilor noastre P. C. Sale dlui Roman R. Ciorogariu pentru intervenția făcută întru trimiterea gazetei.

Rugăm pe atotputernicul Dzeu să-i dăruiască viață îndelungată, zile senine și ferice, pentru cu astfel să mai poată în viitor mângăia sufletele celor întristați.

Mulțumim din inimă și On. Redacțiunii pentru lertele aduse cu trimiterea gazetei. Dzeu să vă răsplătească această binefacere înzecit.

Cu deosebită stimă:

Tr. Mager, Gheorghe Ugliș, I. Mlaclin, V. Maglar, învățători.

Calendarul partidului național român pe anul 1915 e gata

și se află la legătorul de cărți.

Dintre toate călindarele românești acest călindar va fi cel mai frumos, mai bogat, cu o mulțime de tablouri și fotografii actuale, dar în același timp Călindarul partidului este și cel mai ieftin.

Icăci cine dorește o podoabă a casei pentru sf. sărbători precum și o caldă mângăiere în aceste zile de groază a războiului, să-si procure acest călindar încă de pe acum trimitând înainte prețul de 30 fileri iar pentru România 1 leu 20 bani, (aci e socotită și plata pentru poștă) la adresa: Librăria „Concordia”, Arad, str. Deák Ferencz nr. 20.

Tiparul tipografiei „Concordia” societate pe acții în Arad. — Editor responsa-

INFORMAȚIUNI.

Arad, 6 Noembrie 1914.

Știri din România. P. S. S. *Episcopul Sotromie al Runicului Nou-Severin, a dăruit fundațiunii „Universitare Carol I.” 20.000 lei, precum și întreaga sa bibliotecă.*

— În Județul Roman și Iași, a căzut zăpadă. În județul Roman, s'a deslanțuit o furtună însoțită de zăpadă, făcând ravagii în satele Grăjdari și Bârnova.

— Marți după amiază a sosit la Curtea de Argeș M. Sa *Regina Elisabeta* însoțită de principesa Elisabeta, de doamnele de onoare, cum și de d-nii miniștri *Duca și Angelescu* și d. I. *Bobescu* șeful de cabinet al ministrului lucrărilor publice.

La episcopie s'a oficiat o panahidă. M. Sa *regina Elisabeta* va sta în localitate până la parastasul de 40 zile pentru suveranul defunct.

— A. S. R. *principele Carol*, moștenitorul tronului Românii sosește Vineri la Câmpina spre a asista la înființarea legiunii „Cercetașilor români” în Câmpina. A. Sa. va fi însoțit de principesa Ileana și principele Nicolae.

Promoție. Sâmbătă, în 31 Octombrie nou, d. *Constantin Stanca*, din Petroșeni a fost promovată doctor în științele medicale, la universitatea din Cluj. Felicitări.

Comunicat oficial austro-ungar în chestiunea ziarelor românești. *Se comunică oficial din Viena: Acei, cari se plâng, că nu primesc ziarele românești, uită că dela începutul războiului a fost introdusă pe întreg teritoriul monarhiei cenzurarea tuturor ziarelor interne și streine. Dacă vre'un ziar conține articole agitatorii, sau articole cari nu corespund situației extraordinare de azi, ziarul respectiv nu se înmânează adresatului. — E natural că această soartă trebuie s'o împărtășească și ziarele, cari sosesc din România, dacă conțin publicațiuni ca cele de sus.*

Cel mai bun și așa zicând unicul mijloc de apărare este, descrierea fidelă și corespunzătoare adevărului, a situației de pe câmpurile de război și evitarea publicațiilor, cari ar provoca ură față de monarhie.

Serbarea nunții de argint a suveranilor Greciei. Se anunță din Atena: Cu prilejul nunții de argint a suveranilor, un Te-deum a fost celebrat la care au asistat suveranii, miniștri, autoritățile civile și militare. Din cauza evenimentelor actuale, ceremonia n'a avut caracter oficial. Serbările publice au lipsit.

Comemorarea mult regretatului Dr. Alexandru Bogdan în Brașov și Sibiu. Biserica domnească „Sf. Nicolae”, din Scheii Brașovului a fost Duminecă martora ceremoniei triste, sfâșietor de tristă cu care s'a oficiat parastasul pentru odihna regretatului profesor, care a fost Dr. Alexandru Bogdan. Parastasul familiar a fost oficiat de către Sfântia Sa părintele protopop al Brașovului *Dr. Vasile Saltu*, asistat de SS. Lor: preot *Ioan Prișcu*, preot *Dr. Nicolae Stinghe*, diacon *Candid Mușlea* și diacon *Nicolae Furnică* dând răspunsurile corul mixt al artistului prof. *Gheorghe Dima*.

La ceremonie a asistat, pe lângă rudele regretatului decedat, tot ce a avut Brașovul mai bun.

Dintre rudeni au fost prezenți: D-na Maria G. Popescu n. Bogdan, decanul facultății de literă dela Universitatea din București, d. Ioan Bogdan, d. locot. ces. reg. Aurel Bogdan, ca soră și frați, d. Grigorie Popescu inv., cumnat d-soarele profesoare Leontina și Maria Popescu, d. Dr. Octavian Popescu cu d-na și d. Dr. Alexandru Străvoiu cu d-na.

Pe lângă o mulțime de particulari a asistat întreg corpul profesoral dela școalele noastre secundare din Brașov în frunte cu directorul d. Virgil Oniția, d-nii profesori dela școalele comerciale precum și corpul didactic dela școalele primare de aici. A fost reprezentată apoi prin 2 membri din comitet parohia română gr. cat. de aici, toate instituțiile și corporațiunile românești din Brașov, membrii direcțiunii și ai redacției ziarului „G. Tr.” etc. etc.

Iar în „Tel. Rom.” din Sibiu, cetim: Duminecă, după terminarea sfinteii liturghii, s'a oficiat parastas la biserica catedrală, pentru odihna sufletului mult regretatului Dr. Alexandru Bogdan, căzut ca Erou pe câmpul de război. L-a celebrat domnul Dr. A. Crăciunescu, profesor seminarial, asistat de diaconul ceremonial Dr. Oct. Costea. Răspunsurile înduioșătoare le-a dat corul seminarial, condus de d. profesor T. Popovici, la parastas a asistat: Excelenta Sa Înaltpreasfințitul Domn Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețianu, domnii asesori consistoriali mai mulți membrii din comitetul „Asociațiunii”, mulți membrii din secțiile științifice literare ale Asociațiunii, toți domnii profesori în frunte cu P. C. Sa, directorul seminarial, Dr. E. R. Roșca, apoi elevi eleve, și alt număr public.

Militare. Maj. Sa monarhu! a numit auditor-locotenent pe sublocotenentul i. r. *Dr. Constantin în cav. de Isopescul Grecul.* — Felicitări!

Retragerea dlui Titu Maiorescu din viața publică. Din București se anunță, că d. Titu Maiorescu a hotărât să se retragă cu totul din viața publică și să petreacă restul vieții în străinătate. D. Maiorescu și-a vândut casa din str. Mercur, iar biblioteca a donat-o Academiei române.

† **Vasile Șuteu**, preot gr. cat. al Gilăului, după un morb greu și îndelungat a încetat din viață Marți, în 3 Noembrie n. 1914, în anul al 60-lea al cetății și al 32-lea al preoției sale. Rămășițele pământești ale defunctului au fost așezate spre vecinică odihnă în cimitirul gr.-cat din Gilău, în 5 Noembrie n. a. c. Odihnească în pace!

Crucea albastră. Spiritul de caritate a dat naștere în Franța unei noi societăți de protecție și ajutor sub umbra crucii. Ea se numește „Crucea albastră” și e prezidată de dna Millerand soția fostului ministru de război al Franței. Scopul ei este mila pentru ciii răniți în luptă.

Uitând învățămintele crucii, oamenii se sfâșie între ei. Dar tot printre dânșii se găsesc ori când suflete cari, învingând ura, se gândesc să repare neajunsurile făcute de sălbatecul sentiment. Fapta acestora e cu atât mai frumoasă cu cât, după ce au instituit „Crucea roșie” pentru oamenii răniți, înființează și „Crucea albastră” care întinde sentimentul dumnezeesc al milei și asupra animalelor ce cad victime în crunta învălmășeală a războiului.

Ultima oră.

ANGLIA A ANEXAT INSULA CIPRU.

Londra. — Anglia a anexat insula Cipru.

STANISLAU ȘI COLOMEA REOCUPATE.

Cernăuți. — Situația dealungul Nistrului e excelentă. Am reocupat Stanislau și Colomea. În valea Nistrului Rușii se retrag pe întreaga linie.

Cernăuți. — Luptele în Bucovina, deocamdată au încetat. Rușii se retrag pe toată linia. Trupele noastre îi urmăresc. Contele Meran, guvernatorul Bucovinei, a plecat în ținuturile eliberate.

ESCADRA ANGLO-FRANCEZĂ ÎN FAȚA DARDANELELOR.

Berlin. — Lui „Vossische Zeitung” i se scrie din Atena: După cum se raportează din Lemnos escadra anglo-franceză s'a arătat în lăța fortului Kumkale, de pe malul asiatic al Dardanelor. Vasele anglo-franceze după ce au dat câteva pușcături oarbe s'au retras.

POȘTA ADMINISTRATIEI.

Dr. Moise Koós, Salonta-mare. Am primit 7 cor. abonament până la finea anului corent. Ilie Petruțiu, Predarzo. Oe aici se expediază regulat în fiecare zi.

Redactor responsabil: Constantin Savu

bil: prof. VASILE STOICA.